

วัดมกุฏกษัตริยาราม

ประวัติความเป็นมา

วัดมกุฏกษัตริยาราม สร้างขึ้นตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากขุดคลองผดุงกรุงเกษมเป็นคูพระนครชั้นนอก และสร้างวัดโสมนัสวิหาร เพื่ออุทิศพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี แล้วมีพระราชดำริว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีการสร้างวัดเรียงรายตามคูพระนคร เช่น สมเด็จพระบรมราชาที่ ๓ (พระเจ้าบรมโกศ) ทรงสร้างวัดกุฎีดาว ริมคูเมืองตรงข้ามกับวัดสมณโกฏิของพระมเหสี จึงมีพระราชประสงค์จะสร้างวัดสวนพระองค์คู่กับวัดโสมนัสวิหาร ริมคลองผดุงกรุงเกษมทางเหนือ ใกล้กับป้อมหักกำลังดัดขักร โปรดให้ซื้อที่ดินของราษฎรติดต่อกับเขตวัดโสมนัสวิหารเป็นที่สร้างพระอาราม โปรดให้เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นแม่กอง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนราชสีหวิกรม เป็นนายช่าง พระยามหาอนุภาพ เป็นนายงาน การก่อสร้างเสร็จในปีพุทธศักราช ๒๔๑๑ พระราชทานนามว่า **วัดมกุฏกษัตริยาราม** แต่โปรดให้เรียกว่า **วัดนามบัญญัติ**

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ทั้งพระอาราม ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๓ ฟ้าผ่ายอดพระเจดีย์หักลงมา โปรดให้บูรณะใหม่ ติดสายล่อฟ้า และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้างพระมหามงกุฏสำริด กว้าง ๕๐ เซนติเมตร สูง ๑ เมตร ประดิษฐานเหนือยอดพระเจดีย์ และมีประกาศพระบรมราชโองการให้เรียกนามว่า **วัดมกุฏกษัตริยาราม** ตามที่ได้รับพระราชทานในรัชกาลที่ ๔

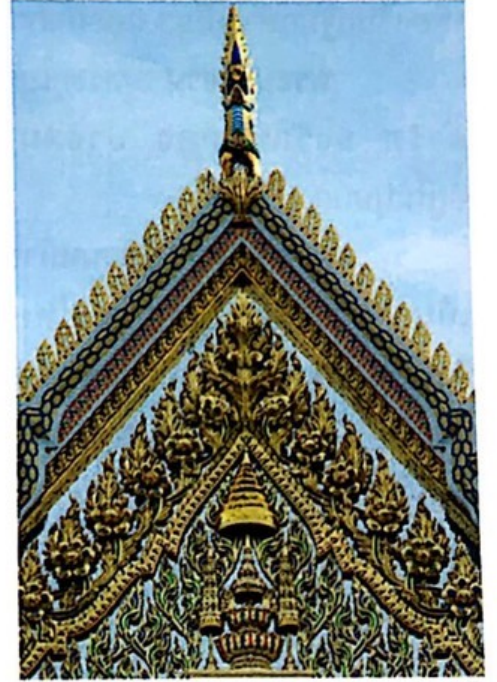

สถานะและที่ตั้ง

วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๓๓๐ แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีที่ดินตั้งวัด เนื้อที่ ๓๑ ไร่ ๓ งาน ๗๗ ตารางวา

สิ่งสำคัญในพระอาราม

พระอุโบสถ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ลักษณะทรงไทย ขนาด ๕ ห้อง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันเป็นรูปพระมหามงกุฎมีลวดลายปูนปั้นประดับอยู่โดยรอบ ชุ่มประตุนหน้าต่างเป็นปูนปั้นปิดทองประดับกระจก ด้านบนมีรูปพานแว่นฟ้ารองรับเลข ๔ และพระมหามงกุฎประดิษฐานบนข้าง ๓ เศียร มีฉัตร ๙ ชั้น ปักอยู่ ๒ ข้าง บานประตุนหน้าต่างด้านนอกเขียนลายรดน้ำ มีระเบียงรอบพระอุโบสถ และระหว่างต้นเสามีกำแพงเชื่อมต่อกัน โดยตลอด ผนังภายในมีภาพจิตรกรรมแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ เหนือกรอบหน้าต่างจรดเพดานเขียนภาพประวัติพระอัครสาวก ๑๑ องค์ มีจารึกหินอ่อนอธิบายภาพติดไว้ใต้กรอบหน้าต่าง ผนังระหว่างช่องหน้าต่างเขียนภาพประวัติพระอัครสาวิกา ๙ องค์ มีจารึกหินอ่อนอธิบายภาพติดไว้ทางด้านล่าง ผนังชอกประตุนหน้าต่างเขียนภาพสิ่งที่จะพึงปฏิบัติเนื่องด้วยพระธรรมวินัย พร้อมทั้งรูปแสดงจุดดงควัตร มีอักษรเขียนอธิบายไว้ด้านล่าง บานประตุนหน้าต่างด้านในเขียนพระสูตรที่เป็นคาถาด้วยตัวอักษรขอมบรรจง รวมทั้งคาถาธรรมบทบางวรรคและไสยสปัญหา

วัดมกุฏกษัตริยารามได้ชื่อว่าเป็นวัดมีสีมา ๒ ชั้น ซึ่งเป็นลักษณะที่แปลกและมีเพียง ๒ วัดเท่านั้นในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ คือ วัดมกุฏกษัตริยารามและวัดโสมนัสวิหาร สีมาชั้นแรกเรียกว่า **มหาสีมา** มีชุมสีมาซึ่งตั้งอยู่ที่มุมกำแพงรอบวัด เป็นเครื่องหมายกำหนดเขต ภายในเขตมหาสีมา มีชุมบอกเขต มหาสีมาด้านในอยู่ที่กำแพงแก้วรอบพระอุโบสถและมีเสมารอบพระอุโบสถเรียกว่า **ชั้นมหาสีมา** กำแพงแก้วและชุมเสมาบนกำแพงเป็นเขตกั้นกลาง เพื่อมิให้สีมาชั้นนอกและชั้นในคาบเกี่ยวกัน อันจะทำให้สีมาทั้งสองใช้ไม่ได้เรียกว่า **สีมันตริก** วัดที่มีสีมา ๒ ชั้นนี้ พระสงฆ์สามารถประชุม

ทำสังฆกรรมได้ทั้งที่พระอุโบสถและพระวิหาร แต่ถ้า
ทำในพระวิหารจะต้องให้พระสงฆ์ทุกองค์ในวัด
มาร่วมในพิธีทุกองค์ มิฉะนั้นถือว่าพิธีนั้นเป็นโมฆะ
ปัจจุบันเพื่อให้สะดวกในการดูแลให้ถูกต้องตาม
พระวินัยกำหนด ทางวัดจึงทำสังฆกรรมที่พระวิหาร
เพียงรับภิน္นาอย่างเดียว นอกนั้นกระทำในพระอุโบสถ

พระประธาน ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูป
สำริด ลงรักปิดทอง ปางสมาธิ ประดิษฐาน
อยู่ในบุษบก

พระวิหาร อยู่ด้านหน้าของเขตพุทธาวาส
เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนทรงไทย ขนาด ๗ ห้อง
มีระเบียงรอบ ใช้เป็นที่สวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็นและ
รับภิน္นา เนื่องจากอยู่ในเขตมหาสีมาจึงใช้ประกอบ
สังฆกรรมได้ หน้าบันมีรูป**พระมหามงกุฏ** ล้อมรอบ
ด้วยลายกนก ชุ่มประตู่หน้าต่างเป็นปูนปั้นปิดทอง
ประดับกระจก ด้านบนมีรูปพานแว่นฟ้ารองรับเลข ๔
และพระมหามงกุฏประดิษฐานบนข้าง ๓ เคียง
มีฉัตร ๔ ชั้น ปักอยู่ ๒ ข้าง บานประตู่หน้าต่าง
เขียนลายรดน้ำ

ผนังภายในประดับหินอ่อนถึงกรอบ
หน้าต่าง ระหว่างช่องหน้าต่างเขียนภาพเรื่องราว
ของพระสาวกในบาลีและอรรถกถา มีจารึกหินอ่อน
อธิบายความติดอยู่ตอนล่าง ผนังชอกหน้าต่างเขียน
ภาพการบำเพ็ญกรรมฐานต่าง ๆ ที่ต้นเสาทั้ง
๒ ต้น ตอนโคนเสาประดับหินอ่อนสูงประมาณ
๒ ศอก ข้างบนเขียนภาพจิตรกรรมปริศนาธรรม
บานประตูด้านในทาสีน้ำเงิน เขียนพระสูตรต่าง ๆ
ด้วยอักษรขอมตัวบรรจงด้วยรงทอง บานประตู่
หน้าต่างเขียนคาถาธรรมบท พระประธานใน
พระวิหารพระนามว่า **พระพุทธวชิรมงกุฏ** ประดิษฐาน
ในบุษบกบนฐานหินอ่อน ๒ ชั้น เป็นพระพุทธรูปสำริด
ปางสมาธิ ลงรักปิดทอง

พระวิหารคด ก่อเชื่อมต่อกับพระวิหารใหญ่ตรงมุขด้านหลัง ๒ ข้าง แล้วหักมุมไปบรรจบกัน เป็นสี่เหลี่ยม มีประตูติดต่อกันระหว่างพระวิหารใหญ่และพระวิหารคด และมีประตูทางออก ๓ ด้าน ด้านละ ๑ ประตู ภายในพระวิหารคดประดิษฐานพระพุทธรูป

พระเจดีย์ใหญ่ ตั้งอยู่ในวงพระวิหารคด ฐานพระเจดีย์เป็นรูป ๔ เหลี่ยมจตุรัส ข้างบนมีกำแพงแก้ว สูงราว ๒ ศอก โดยรอบ และมีชานบันไดยื่นออกมาทั้ง ๔ ด้าน ฐานพระเจดีย์ข้างบนและข้างล่างปูด้วย กระเบื้องหน้าวัว

ปัจจุบัน พระพรหมมุนี (จุนท์ พรหมคุณโต) รักษาการเจ้าอาวาส